

4. Гришко Ю.М. Формування у студентів ключових компетенцій у процесі науково-дослідної та проектної діяльності при вивченні патофізіології. Світ медицини та біології. – 2013. – №4. – С. 125–126.
5. Hryshko Yu. The use of group forms of training at pathophysiology classes with foreign students. Світ медицини та біології. – 2017. – №3. – С. 195–197.
6. Гончаров С. М. методи та технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу: [навч.-метод. пос.] / С. М. Гончаров, В. А. Гурин. – Рівне : НУВГП, 2010. – 451 с.
7. Кондрашова Л. В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог : КДПУ, 2007. – 474 с.
8. Модернізація вищої школи України і Болонський процес // Освіта України. – 9 грудня 2003 р. – №92 (490).
9. Прасолов Є.Я. Проблеми адаптації першокурсників в умовах кредитно-модульної рейтингової системи навчання // Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 січня 2005 р. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 407–410.
10. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 656 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПЕРШОКУРСНИКІВ ПРИ ЗАСВОЄННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ХІМІЯ»

Грузнова С.В., Ткаченко С.В.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

На протязі всього розвитку освіти, як процесу напруженого на підготовку фахівців достатнього рівня компетентності, самостійній роботі студентів приділялось серйозне значення. у відповідності з вимогами болонської конвенції навчальний час самостійної та індивідуальної роботи студентів регламентується і повинен становити не менше ніж 50 % загального обсягу трудомісткості навчання.

За сучасних умов існування периферійних вищих навчальних закладів, коли набори студентів сильно зменшені, що викликає суттєве зниження аудиторного часу роботи над курсами, самостійна робота становить значно більше 50% загального обсягу годин і виходить на перше місце по кількості відведених на неї годин навантаження.

Під самостійною роботою, наприклад, при вивченні курсу загальної хімії, треба розуміти, перш за все, роботу студентів над теоретичним матеріалом, і вже на підставі засвоєння цього матеріалу – всебічну підготовку до виконання практичних і лабораторних завдань, проходження поточного і підсумкового контролю знань .

Загальна хімія – нормативна дисципліна циклу загальної підготовки, яку вивчають у першому семестрі першого курсу. Згідно з освітньо-професійною програмою «середня освіта (хімія та біологія)» підготовки бакалавра за спеціальністю 014 середня освіта (хімія) та 102 хімія на вивчення загальної хімії відводиться 330 годин (11 кредитів ECTS), з яких 246 годин самостійного опрацювання. співвідношення годин за навчальним та робочим планами курсу «загальна хімія» на 2018-2019 навчальний рік наведено в табл. 1.

Таблиця 1. – Кількість годин дисципліни «Загальна хімія»

№	Дисципліна	Спеціальність	Загальний план		Години за навчальним планом			
			години	кредити еcts	лекції	лабораторні	самостійна робота	
							години	%
1	Загальна хімія	014 середня освіта (хімія), 102 хімія	330	11	20	64	246	74,5

2	Хімія загальна та неорганічна	014 середня освіта (біологія)	180	6	20	40	120	66,7
---	-------------------------------	-------------------------------	-----	---	----	----	-----	------

Другою проблемою, яку можна вирішити тільки ефективно використовуючи самостійну та індивідуальну роботу студентів, є різний рівень знань абітурієнтів, що потрапляють до периферійних вищих навчальних закладів, зокрема до національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Нами щорічно проводиться перевірна контрольна робота (КР) на початку нового навчального року за програмою середньої школи, результати якої порівнюються із результатами успішності з хімії по атестатам та сертифікатам ЗНО (табл. 2).

Таблиця 2. – Результати моніторингу якості підготовки абітурієнтів з хімії (порівняльна таблиця)

Спеціальність 014 Середня освіта (хімія)				Спеціальність 102 Хімія			
Кількість студентів	Бал з хімії в атестаті (середнє значення і %)	Бал з хімії у сертифікаті зно(середнє значення і %)	Результат КР (середнє значення у %)	Кількість студентів	Бал з хімії в атестаті (середнє значення)	Бал з хімії у сертифікаті (середнє значення і %)	Результат КР (середнє значення у %)
1 курс (вступ 2018 рік)							
2	10 / 83,3	189/ 94,5	84,5	4	9,75 / 81,3	154 / 77	58,5%
2 курс (вступ 2017 рік)							
9	9 / 75,0	148/ 74,2	50,4	–	–	–	–
3 курс (вступ 2016 рік)							
4	9 / 75,0	128 / 64,3	53,0	5	10 / 83,3	151,8 / 75,9	62,4%
4 курс (вступ 2015 рік)							
14	9,5/ 79,2	142 / 71,0	56,0	–	–	–	–

Аналіз цих даних показує, що успішність за даними атестатів і сертифікатів ЗНО вище ніж за результати перевірконої контрольної роботи. зрозуміло, що це пояснюється як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. але треба працювати з тими абітурієнтами, які до нас прийшли, які повинні засвоїти відповідну навчальну програму, а це можливо лише при правильно організованій самостійній роботі. Хоча здатності і можливості студентів як до навчання взагалі так і до самостійної роботи різні, загальні вимоги до організації такої роботи однакові для всіх: регулярність і систематичність, виділення головного в будь-якому матеріалі, розуміння його, а не заучування; завзятість і сталість вольових зусиль.

Головним завданням викладачів, особливо тих що працюють з першокурсниками у вищому навчальному закладі, є навчити студентів самостійно працювати, підвищуючи частку самостійної роботи від першого до старших курсів, раціонально організувати свій час, планувати особисту стратегію навчання.

На першому курсі головними формами самостійної роботи студентів є опанування конспекту лекцій, відповідь на контрольні питання, виконання домашніх завдань, практичних вправ та робота з тестовими питаннями тощо.

При організації ефективної самостійної та індивідуальної роботи необхідно дотримуватись певних правил, а саме:

- багаторазове повторення, систематичне і планомірне вивчення обмеженої за об'ємом інформації певної теми курсу;
- обов'язково проводити актуалізацію базових знань до теми;
- починати вивчення матеріалу з простих залежностей та положень теорій;
- ґрунтовне забезпечення методичними матеріалами;

• диференційований підхід, із врахуванням рівня творчих можливостей студентів, їх навчальних здобутків, інтересів, потреб, навчальної активності.

На кафедрі хімії та фармації НУЧК імені Т.Г. Шевченко багато часу приділяється створенню медичного забезпечення для організації самостійної роботи студентів з використанням диференційованого підходу. Одним із видів самостійної роботи першокурсників є вміння студента самостійно працювати з конспектом лекцій. Для кращого орієнтування в теоретичному матеріалі, який вивчається, студентам наданий конспект лекцій курсу «Загальна хімія». У ньому стисло приведено теоретичний матеріал курсу та розділи, які не охоплені аудиторними заняттями. наявність таких конспектів полегшує студентам пошук необхідного матеріалу, дозволяє самостійно вивчати деякі теми.

На допомогу студентам першокурсникам при засвоєнні курсу «Загальна хімія» пропонуються методичні вказівки до занять, спрямовані на організацію їх самостійної роботи. перевагою методичних вказівок є їх можливість регулярного перевидання із врахуванням змін у навчальних програмах, редагуванням та додаванням актуального матеріалу.

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів при засвоєнні курсу «Загальна хімія» [1] містять: 1 – вступ, у якому окреслено мета та завдання дисципліни; наведено план проведення лабораторних занять та підхід до нарахування балів за виконання певного виду завдань; 2 – питання для самостійного опрацювання та контролю знань з тем; 3 – тестові завдання, різноманітні за ступенем складності та рівнем контролю учбових компонентів: знань, умінь, творчої активності; 4 – алгоритми розв'язання типових задач з кожної теми; 5 – задачі та завдання для самостійного розв'язку репродуктивного (рівень а), продуктивного (рівень в) та творчого (рівень с) рівнів, виконання яких сприятиме підготовці до контрольних робіт; 6 – приклади диференційованих завдань контрольної роботи для перевірки знань з теми; 7 – перелік питань до екзамену; 8 – довідкові матеріали; 9 – список рекомендованої літератури. За змістом методичні вказівки відповідають плану самостійної роботи навчальної робочої програми дисципліни. паралельно створені методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з курсу «загальна хімія», де приведено опис дослідів з певної теми, та надані тестові завдання для захисту лабораторних робіт.

Розроблені методичні матеріали використовують як у паперовому, так і у електронному вигляді залежно від виду та форм навчальної діяльності студентів. наприклад, на аудиторних заняттях зручно використовувати паперові методичні вказівки, тоді як при самостійному позааудиторному опрацюванні розділів курсу оптимальнішими є електронні.

Одним із шляхів підвищення ефективності навчання є систематичний контроль знань кожного студента, особливо самостійної та індивідуальної роботи. при традиційному методі навчання поточний контроль знань з дисципліни «Загальна хімія» здійснюється на лабораторних заняттях шляхом фронтального чи індивідуального опитування, проведення контрольних робіт.

Застосування тестового контролю набуває особливої актуальності за умов збільшення навантаження на самостійну роботу студентів. тест дозволяє якісно оцінити та виміряти рівень знань, навичок і вмінь студентів першого курсу. при тестовому контролі викладач скорочує час на проведення контролю, регулярно виставляє оцінки за відповіді кожному студенту, що стимулює їхню самостійну роботу та робить її систематичною.

Таким чином, значне збільшення обсягу годин на самостійну роботу студентів посилює важливість появи нових методичних розробок для організації цього виду навчальної діяльності, а також контролю за її ефективністю. поєднання активних форм навчального процесу (лекцій, лабораторних робіт) з систематичною самостійною роботою студентів є необхідною умовою для отримання кращих знань та вмінь при засвоєнні курсу «загальна хімія».

Список використаної літератури:

1. Грузнова С.В. Загальна хімія: методичні вказівки до самостійної роботи для студентів і курсу спеціальності 014 Середня освіта (хімія) та 102 Хімія денної форми навчання // С.В. Грузнова. – Чернівці: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2018. – 84 с.

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТОВАРОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Діденко Є.П.

Українська медична стоматологічна академія

До першочергових критеріїв конкурентоспроможності молодого фахівця на сучасному ринку праці відносять вміння самостійно здобувати необхідні знання та застосовувати їх у обраній сфері діяльності, здатність приймати нестандартні рішення для розв'язання професійних задач, креативно мислити. Перелічені навички та вміння формуються у студентів у процесі здійснення дослідницької діяльності.

У Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наголошено, що «наукова і науково-технічна діяльність є невід'ємною складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації» [1]. Національна Доктрина розвитку освіти одним із пріоритетних напрямів державної політики визначає органічне поєднання освіти й науки. Це стає одним із головних завдань подальшого розвитку української освіти, що забезпечується низкою чинників, у тому числі й залученням до наукової діяльності студентської молоді [2].

Теоретичне осмислення природи дослідницької компетентності майбутніх товарознавців-експертів дозволяє зазначити, що це явище є складним духовно-функціональним утворенням особистості, що дає можливість експериментальним шляхом розв'язувати професійні завдання різного рівня складності. Це спонукає сучасну педагогічну науку до більш ґрунтовного дослідження дослідницької компетентності майбутніх товарознавців-експертів.

На нашу думку, вирішення проблеми підготовки майбутніх товарознавців-експертів зі сформованою дослідницькою компетентністю стане можливим за умови розвитку у них дослідницьких якостей, починаючи з першого курсу навчання у вищій школі. Необхідність формування і розвитку дослідницьких умінь – це важлива складова у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців товарознавців, а відтак і основа для здійснення дослідницької діяльності в контексті обраного фаху.

Нас цікавить питання формування дослідницької компетентності майбутніх товарознавців-експертів у процесі вивчення хімічних дисциплін, оскільки, на наш погляд, саме в процесі оволодіння студентами-товарознавцями теоретичними хімічними знаннями, умінням проводити експериментальні дослідження з визначення якості продуктів народного споживання є базою для формування дослідницької компетентності фахівців даного профілю.

З метою підвищення ефективності результатів професійної підготовки майбутніх товарознавців-експертів нами була розроблена педагогічна технологія формування дослідницької компетентності майбутніх товарознавців-експертів, що передбачає наявність трьох організаційних блоків її впровадження:

1) Мотиваційно-цільовий містить визначення мети педагогічної технології, наукові підходи та принципи реалізації технології;

2) Змістовно-процесуальний включає процесуальні складові, реалізація яких забезпечується послідовністю етапів, кожен з яких має власну визначену мету та забезпечує формування відповідного компоненту дослідницької компетентності через застосування певних методів та форм роботи;

3) Результативно-оцінний блок включає оцінку результатів, відповідно обґрунтованих критеріїв та показників сформованості дослідницької компетентності.